

I

De Reipas, 1654 m. kovas

Po laidotuvių prabėgo visa savaitė, o aš tebejaučiu palengvėjimą. Žinau, tai niekaip nepateisinama, turėčiau gedėti, bet neįstengiu.

Sunėrusi rankas žiūriu pro pravirą viršutinę durų dalį į lauką, į sodybą juosiančias pievas ir dirvonus, bet prieš akis matau vien savo mintis.

Žinoma, niekada neturėjau leisti, kad viskas taip toli nueitų. Nesuprantu, kas mane buvo apsėdęs tą vakarą prieš metus. Govertą lig tol laikiau vienu iš kaimo vyrų, kuriam neverta skirti daugiau dėmesio. Tiesą sakant, niekada apie jį nė nesusimąstydavau. Ne todėl, kad būtų buvęs nepatrauklus – atrode visai malonus pažiūrėti. Šitai pastebėjau tik kaimo mugėje, kai per šokius mane truktelėjo ir prispaudė prie savęs. Buvau išgėrusi, aišku, buvau, bet ne tiek, kad nepajusčiau Goverta kūno šalia savojo, jo gilaus alsavimo ir taip atsargiai mane laikančių raumeningų rankų.

Kaskart apsisukant mūsų klubai susiliesdavo, jis dar stipriau suspausdavo mane glėbyje, stengdamasis neatsitrenkti į kitas šokėjų poras. Apėmė jaudulys. Suvokiau, kad jis įsimylėjęs, mudviem susitikus griežtai susiraukia bandydamas nuslėpti geidulį, o ne priešišumą.

Gal pasijutau pamaloninta jo dėmesio? Gal buvau atstūmusi per daug jaunuolių vis tikėdamasi ko nors geresnio, gal pabijojau, kad niekas manęs nebes pasirinks? O gal tą akimirką ir pati pamečiau galvą?

Kai jis tvirtai sugniaužė mano ranką ir ėmė temptis paskui save į lauką, į ramią vietelę sode, nesipriešinau.

Vėliau, man pasakius, kad laukiuosi, Govertas nudžiugo, iškart pasiryžo mane vesti ir kurti šeimą. Ketvirtą dešimtį baigiantis dar ganėtinai pasiturintis našlys – neblogo partija, nors mintyse sau buvau skyrusi ne tokį jaunikį.

Nelabai galėjau rinktis. Viena neatsargi akimirka per mugę, galima sakyti, minutėlę užtemęs protas, ir mano ateitis nulemta. Dingo proga kada nors palikti kaimą ir pradėti kitokį gyvenimą, dingo mano svajonės.

Baisiausia, kad nuolat save klausinėjau, ką gi išvelgiau jame aną vakarą. Šiaip ar taip, rytojais dieną viskas buvo išgaravę.

Po mėnesio susituokėme, dar po šešių savaitių pagimdžiau neišnešiotą kūdikį. Vaikelis, berniukas, atėjo negyvas į pasaulį. Nuo tų įvykių praėjo vieni metai.

Dabar ir Govertas guli šaltoje tamsioje žemėje. Vienintelis namų veidrodis kabo apgręžtas į sieną, langinės jau porą savaitių užvertos. Šiandien vėl jas atveriu. Mėgaudamasi leidžiu ryto šviesai plūsti vidun. Dienų dienas buvęs sausakimšas didysis kambarys keistai tylus. Visą gyvenimą praleidau De Reipe, tad giminaičių, kaimynų ir draugų parama mane stiprina. Pasirodyti nesiteikė tik vyro giminė. Galbūt jai sunku susitaikyti su tuo, kad po metų santuokos paveldėjau visą Goverta turtą.

Man šitai suprantama, bet ką čia pakeisi. Dievas mato, esu nusipelniusi šio palikimo.

Akimis permetu kambarį – nuo apskrito stalo prie lango iki ugniakuro ir mano pačios ištapytų baldų. Saulės šviesa krenta ant plytelėmis išklotų grindų ir šiek tiek šildo. Šilumą juntū vos vos, dar tik kovo pradžia. Dūmai kyla į viršų pro sijas, ant kurių sukabintos dėšros ir lašiniai, į palėpę, vis dar pusiau prikrautą žiemos atsargų.

Keista – šis namas dabar priklauso man, nors neturiu daug laiko apie tai galvoti. Laukia darbai, dabar, kai Goverta nebėra, jų tik padaugėjo.

Nors samdau mergą ir berną, ruošos lieka ir man. Visos savaitės dienos panašios viena į kitą. Melžiu karves, šeriu paršus, lesinu vištas, dirbu darže, mušu sviestą ir slegiu sūrį. Likusį laiką skalbiu ir adau, verpiu ir audžiu, labai retai – tapau.

Kartais metusi žvilgsnį į veidrodinį varinio katilo šoną, aki-mirksnį išvystu motinos atvaizdą, supinti jos plaukai paslėpti po balta kepurėle. Motina visada ką nors veikia, atrodo amžinai pavargusi. Man dvidešimt penkeri, bet jaučiuosi tokia pat sena.

Dar kiek pakentėk, sakau sau, žingsniuodama į tvartą pas gyvulius. Gedulas trunka tik šešias savaites, liko visai nedaug.

Jakobas, bernas, jau pradėjęs melžti karves. Pasisveikina kilstelėdamas smakrą. Atsakau jam linktelėjimu.

– Gal parsisamdysiu Abramui Grunui, – sako jis, kai atsisėdu ant suoliuko.

– Gerai.

– Tik Janetgė dar nerado kitos vietos.

– Suras. Jeigu niekam nereikia mergos čia, kam nors pri-reiks Grafte.

Kurį laiką dirbame tylomis. Mano rankos juda greitai, pie-nas tyška į kibirą.

– Kada išvažiuojat? – klausia Jakobas.

– Iškart, kai viską parduosiu. Varžytynės kitą savaitę.

Jis linkteli.

– Janetgė mielai perimtų jūsų sviestmušę. Tada galėtų pasidaryti sviesto.

– Nieko nebus. Jau pažadėjau ją motinai.

– O gaila, – Jakobas karvei iš po kojų ištraukia pilną kibirą ir atsistoja. Atrodo taip, tarsi norėtų ką pasakyti, todėl klausiamai į ją pažiūriu.

– Dar žodelis apie šeiminką...

– Na?

– Jo brolis visur kalbas varinėja.

Nustoju milžusi.

– Kokias kalbas?

Jis dvejoja.

– Kas yra, Jakobai? – mano balsas nekantrus, gal kiek per griežtas.

– Manau, pati žinot, – atsako jis ir nueina.

Vakar nusunkiau rūgpienio. Šiandien per pietus rūgštoko riebumyno užsitepu ant ruginės duonos riekės. Jakobas ir Janetgė irgi sėdi prie stalo. Daug nekalbame, visi trys esame paskendę mintyse.

Pavalgiusi palieku jiems ruošą. Įsispiriu į plačius medpadžius ir lipu ant pylimo, vedančio į De Reipą. Mūsų sodyba įsikūrusi prie žiedinio kanalo, juosiančio Bemsterio polderį, vidury pažliugusių lankų. Tėvų ūkis kitapus kaimo, trumpiausias kelias į jį veda tiesiai per gyvenvietę. Rytiniu keliu patenku į Teisėjo gatvę, kurioje tarp retų lūšnų įsimaišę dideli žaliai ar raudonai dažyti namai. Arčiau kaimo vidurio matyti net trys mūriniai pastatai laiptuotais fasadais, tarytum kažkieno pamesti per klaidą.

Sveikinuosi su einančiais pro šalį pažįstamais, šie nenoriai atsakinėja. Ar manęs vengia? Negi iš tikrųjų vogčiomis stebi?

Galop patekusi į Mažąją aikštę, kurioje aidi iš kaimo svėryklos sklindantys garsai, nebegaliu nepaisyti aplinkinių smalsumo. Į mane sminga įkyrūs žvilgsniai, už nugaros girdėti

šnabždesiai. Prieina keli kaimiečiai, nori žinoti, kaip man sekasi, ar tiesa, kad iškeliauju.

Reipiečiai didžiuojasi savo kaimu, įprasta, kad giminės čia gyvena kartų kartomis. Išvykti iš gimtinės – negirdėtas dalykas, beveik prilygstantis išdavystei. Kita vertus, kaimiečiai visuomet laikė mane balta varna, tad šis mano sumanymas neturėtų pernelyg stebinti.

– Tą komodėlę, kurią taip gražiai išpaišei, irgi parduosi? – sendaikčių supirkėja Sybriga susidomėjusi žvelgia į mane. – Mielai ją iš tavęs nusipirkčiau.

– Varžytynės kitą savaitę, – atsakau, šyptelium tarsi atsiprašydama ir einu tolyn.

Įsuku į siaurą Bažnyčios gatvelę ir kiek paėjėjusi palieku kaimą. Tolumoje jau matyti tėvų sodyba. Pasiekusi išmintą vieškelį paspartinu žingsnį.

– Ką tik buvo Martas. – Motina tekančiu vandeniu skalauja pieno indus. Ryškioje dar žemiškoje šviesoje jos veidas atrodo suvytęs, senas, atsitiesusi ji stvarstosi už pusiaujo. – Norėjo su tavim pasikalbėti, bet taip rėkavo, kad išvariau.

Paimu kibirą ir pastatau po vandens srove.

– Išgirdo, kad išvažiuoji. Jis įsiutęs, Katrina.

– Kodėl? Juk čia man spręsti.

– Taip, bet išvažiuoji kaip tik dabar, visai netrukus po laidotuvių. Daugeliui tai atrodo keista. Ko taip skubėti į Alkmarą? Turi sodybą, galvijų, dabar viskas priklauso tau. Vyras priėmė tavę rikiuojasi į eilę. Pasirink kad ir Geritą. Jeigu sudėsit draugėn savo turtus, būsit turtingi.

– Vykstu į miestą.

– Kad dirbtum tarnaitė. O čia būtum visiškai laisva.

Atsidūstu.

– Apie tai jau dažnai kalbėjomės, motin. Neketinu visą laiką pradirbti tarnaitė. Noriu susitaupyti pinigų, dar kartą ištekėti ir įsikurti mieste.

– Taip, visada to norėjai. Jau vaikystėje noriai su mumis keliaudavai, kai plaukdavom parduoti sūrių. Niekada nesupratau, kodėl, juk kitiems vaikams miestas buvo nė motais. Keturios valandos valtyje, kad vos akimirką pabūtum mieste. Paskui dar keturios atgal.

– Su ašaromis, nes vis nenorėdavau grįžti.

Susižvelgiame ir nusišypsoms.

– Taip, galų gale daryk kaip išmanai. Nebesi maža mergaitė, negaliu tavęs sulaikyti, – kiek patylėjusi ištaria motina. – Tik tiek, kad...

Stojusioje tyloje tiriamai ją nužvelgiu.

– Kas yra?

– Žmonės liežuvauja.

– Kaime visada liežuvaujama, todėl ir noriu išvažiuoti. Man jau per akis tų plepalų ir patarimų.

Motinos veidas nusigiedrija.

– Man tavęs trūks, – sako ji. – Bet, matyt, tikrai geriau, kad iškeliauji.